

ART

BELLED GALERIE BEELDENTUIN
Langbroekerdijk 472, 3947 BK Langbroek
(bij Doorn), Tel. 0343561991, www.belled.nl
za. 5-6 Kim Boulukos (F/USA) bij Belled
zo. 6-6 15 uur kort exposé Caius Spronken

Erik Mangelochts (B) "Vuurdans" Olie op paneel 122 x 64 cm
Vr. t/m zo. van 13-18 uur e.o.a.

WWW.BELLED.NL

15 mei - 29 aug 2010
Kunsthof KADE

www.kunsthofkad.nl

TOM CLAASSEN
RETROSPECTIEF

KADE

Bert de Turck
schilder met de camera
expositie: 5 juni - 4 juli 2010

opening: 5 juni om 16.00 uur
www.derietlandexposities.nl
Rietlandpark 193 Amsterdam
06-48119674 / 020-4194705

Tentoonstelling
Oude School Kortenhoef
29 mei t/m 20 juni 2010

MAN EN PAARD
in de moderne kunst

Handrik Werhagen
Rood (paard met zwarte ruit), 1942
Collectie Kortenhoef (The Hague)
Collectie Simon van Rijn, 1942

KUNST AAN DE DIJK
www.kunstandendijk.nl

Kortenhoefse dijk 145

DIPLOMATENECHTPAAR ZWIERF OVER DE WERELD EN MAAKTE SEANCEBOEKEN

Siergordijn geïnspireerd op het inktvloeiblad van Antoinette van Loon en Henry de Bach Foto Bas Brummans

Met hun leven verpakt in zes hutkoffers zwierf het Russisch-Nederlandse paar Henry de Bach en Antoinette van Loon ruim veertig jaar lang over de wereld. Die koffers zijn nu opengedaan voor de tentoonstelling *Seek & Hide*.

ANGELA DEKKER

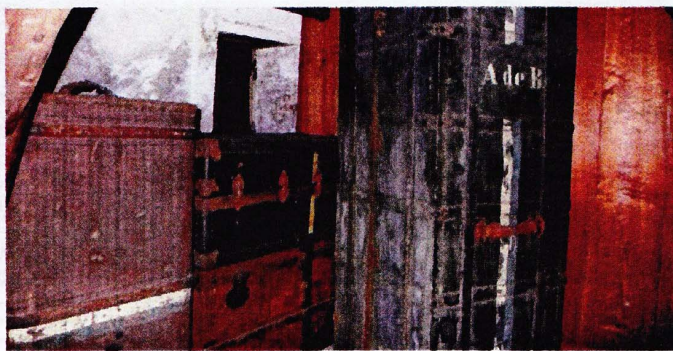
Sporen zoeken

„Sporen zoeken is mijn thema”, aldus de Franse kunstenaar Laurence Aëgerter (1972). Het heeft alles te maken met migratie en identiteit, oftewel met haarzelf. Aëgerter studeerde kunstgeschiedenis in Aix-en-Provence en Parijs. Ze studeerde cum laude af aan de Vrije Universiteit op de trompe l'oeil in de zeventiende-eeuwse Nederlandse schilderkunst en werkte bij het veilinghuis Christie's. Daarna volgde ze een opleiding aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam.

Aëgerter's werk is multidisciplinair en bestaat uit fotografie, boeken, installaties, video's en crossovers tussen uiteenlopende media. Daarin speelt het thema gezichtsbedrog een belangrijke rol. In haar werk zoekt ze vrijheid binnen een bestaande werkelijkheid en geeft er een eigen interpretatie of nieuwe identiteit aan.

Eerder dit jaar transformeerde ze een peeskamertje op de Wallen tot achtereenvolgens een bibliotheek, een snackbar, een golfbaan en een zwembad. De beladen geschiedenis van een ruimte vermengt zij met extreme toekomstmogelijkheden zoals haar foto's op de huidige tentoonstelling *Hoerengracht* in het Amsterdamse Historisch Museum tonen. Voor *Seek & Hide* in Museum Van Loon liet Aëgerter zich inspireren door de inhoud van de zes hutkoffers van Antoinette de Bach-van Loon.

Ook bestaat werk in het museum onderling een transformatie. De gasten op het zeventiende-eeuwse schilderij van het huwelijk van Willem van Loon en Magarethe Bas transformeerde zij met vaseline tot schimmen en het schilderij *Allegorie van de zes zintuigen* bewerkte ze met kleurig glasverf. „Binnen de grenzen van de stijlkamers van Museum Van Loon zoek ik naar de ultieme vrijheid”, aldus Aëgerter.

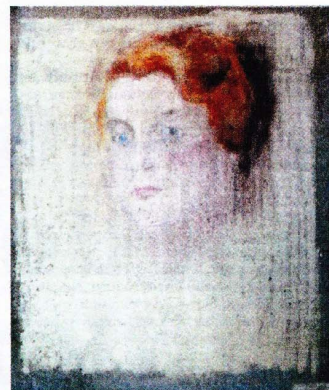
De hutkoffers van 'oom Harry' en 'tante Netje' op de zolder van het huis van de familie Van Loon

Twee abstracte gordijnen met ingeweven blauwzwarte inktvlekken sieren de tuinkamer van Museum Van Loon in Amsterdam. Over de oorspronkelijke chinoiserie van de wandpanelen zijn tapisseries bevestigd waarin uitgevloede inktvlekken de contouren van een spook compleet met laken tonen. Het contrast met de rest van de stijlkamer is groot: de bergère fauteuils, het bankje met het familiewapen, de kroonluchter. Bovenin het linker gordijn is tussen de inktspatten een minuscule handtekening te onderscheiden: Van Loon.

Museum Van Loon nodigde kunstenaar Laurence Aëgerter (Marseille, 1972) uit deze tentoonstelling te maken. Zij liet zich inspireren door het inktvloeiblad met signatuur dat tevoorschijn kwam uit een van de hutkoffers van het echtpaar die jarenlang onaangeroerd stonden te verstoffen op de vliering van het zeventiende-eeuwse familiepand. Ze staan er nog, nu ontdaan van hun inhoud: zes flink door het gebruik gesletten hutkoffers met leren banden, metalen sloten, beslag om de hoeken en voorzien van de verbleekte blauwwitte kleuren van het familiewapen. Tussen de vervaagde labels van scheepvaartmaatschappij Abbazia, station St. Quentin, transportbedrijf Mont Thabor uit Parijs en een sticker van Hotel Helvetia in Florence, geven de initialen AvB en HvB de identiteit van de eigenaars prijs: jonkvrouw Antoinette van Loon en Henry van Bach, zich noemende 'De Bach' (1881-1963) – 'Oom Harry en tante Netje' voor familie.

„Ze kwamen regelmatig logeren”, weet Philippa van Loon (1964). Ze is in het pand aan de Amsterdamse Keizersgracht opgegroeid en een nazaat van de familie die ooit fortuin maakte in de specerijenhandel. Philippa weet weinig over de achtergrond van 'oom Harry': de voormalig Russisch diplomaat in dienst van tsaar Nicolaas II in Den Haag was al voor haar geboorte overleden.

Ik was zijn naam tegengekomen in de ongepubliceerde memoires van Paul Konstantinovič Poustochkine. Deze tweede secretaris op het Russische gezantschap in Den Haag was blij toen zijn nieuwe superieur, de flinke, gezonde bon vivant uit Reval, het huidige Tallinn, hem in 1916 kwam versterken. Ze raakten bevriend en ontvluchtten graag het 'dooie Den Haag' om

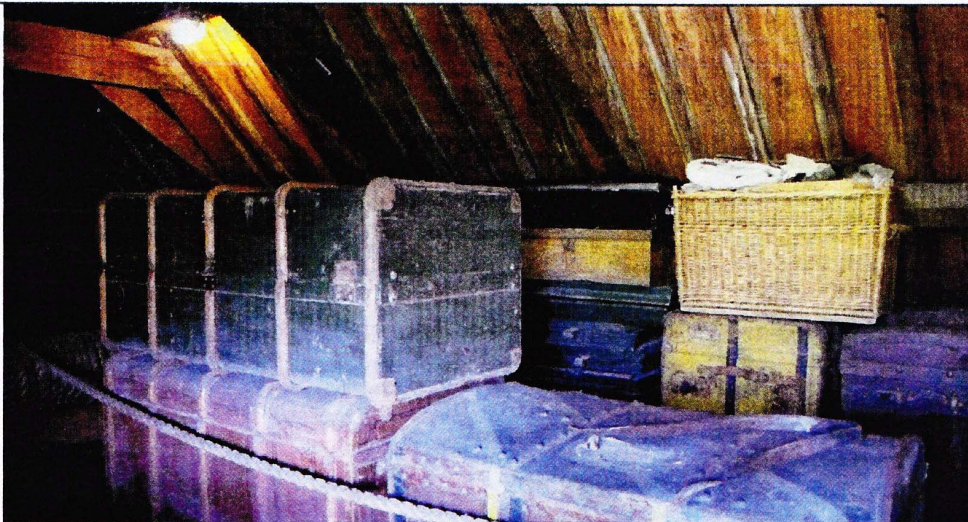

Pastel van Antoinette van Loon door haar echtgenoot

'uit de band te springen' in Amsterdam of te fietsen naar Zeeland, door de Nederlandse wind 'erger dan welke berg dan ook'.

Op 28 oktober 1916 was Poustochkine getuige van de eerste ontmoeting tussen De Bach en 'zijn toekomstige vrouw Antoinette Van Loon'. Buiten de landsgrenzen woedde de Eerste Wereldoorlog en in Pulchri Studio in Den Haag werd een liefdadigheidsbazaar ten bate van oorlogsvluchtelingen in Nederland gehouden. „Ze konden hun ogen niet van elkaar afhouden”, schreef Poustochkine. „Het was heel mooi hun vriendschap te zien groeien.”

Tante Netje had al een huwelijk achter de rug met baron Rengers, dat een jaar had standgehouden. Naar verluidt speelde hij met geld en met vrouwen, vertelt Philippa. Haar tante, die in de jaren zeventig regelmatig bij hen logeerde, was op haar beurt een onafhankelijke vrouw. „Ik vond haar een magische figuur met haar rode haar, witgepoederde gezicht, felrode lippen en rinkelende armbanden. Ze sloep lang uit, liep rond in peignoir, droeg broeken en hield van felkleuren.” Antoinette was een sociaal dier. Uitgaan was haar lust en haar leven. Ze was belezen, kon goed vertellen en had een originele geest.

Na de dood van Henry de Bach en Antoinette van Loon lagen hun koffers decennialang onopgemerkt op zolder in het familiepand aan de Keizersgracht

Valise bleek vol brieven, vergeelde krantenartikelen en aanmaningen van een Londense kleermaker

De geest uit de hutkoffer

Huwelijksfoto, Londen, oktober 1920

'VALISE' staat met de hand geschreven op het blauwe etiket van de hutkoffer met het kapotte handvat. In de koffer liggen stapels brieven zonder envelop, vergeelde krantenartikelen, aanmaningen van een Londense kleermaker en foto's, waaronder één van De Bach en Poustochkine. De Bach was 'een harde werker' met 'uitnemende kwaliteiten', schrijft zijn vriend en collega Poustochkine. Het was druk op het gezantschap in de jaren '14-'18. Meer dan vijfduizend Russische krijgsgevangenen waren de Duitse kampen ontvlucht en moesten in het neutrale Nederland worden opgevangen.

De Wapenstilstand in november 1918 betekende het einde van de Grote Oorlog en gaf de Nederlandse overheid een vrijbrief om de krijgsgevangenen op transport naar huis te zetten. Na de Oktoberrevolutie van 1917 was iedere Rus een potentiële bolsjewiek, meende de Nederlandse overheid. Op dat moment was de strijd tussen de Roden en de Witten 'thuis' nog niet gestreden.

De Bach ging in opdracht van de regering in ballingschap in Omsk naar de ambassade in Washington om de Amerikanen om steun te vragen. In een brief van 6 november 1919

schrijft hij aan Poustochkine over zijn vergeefse pogingen om de Amerikanen de Witte regering van Kolsjak te doen erkennen. „Amerika heeft de Siberische markt toch nodig? (...) Japan stuurt wel wapens en dreigt de handel over te nemen.” Tot zijn frustratie is alle aandacht gericht op de binnenlandse politiek: President Wilson is ziek, het land wordt geteisterd door stakingen, het leven is 'heel duur' en de drooglegging betekent een leven zonder wijn: „Afschuwelijk!”

Op 19 september 1920 komt De Bach terug om zich te verloven met de 'mooie, allerliefste Antoinette van Loon', noteert Poustochkine in zijn memoires van dat jaar. Ze trouwen in Londen. Terwijl het paar half oktober naar Amerika afreist, brengen de Roden de Witte legers de definitieve nederlaag toe. De Verenigde Staten weigeren de Bolsjewieken de oorlog te verklaren en De Bach besluit in 1922 om zich met zijn vrouw in Berlijn te vestigen, het politieke centrum van de Russische emigratie. Tot in 1923 de economische crisis de Russische gemeenschap inclusief het rechtspaar De Bach-Van Loon naar Parijs doet uitwijken.

De diplomatieke reisdocumenten in VALISE I zijn uitgegeven door de Russische Ambassade in Washington. Tussen juni 1922 en juni 1923 wijzen de vele visa en stempels op etappes in Nederland, de Tjecho-Slowaakse Republiek, Hongarije, Servië, Kroatië en Slovenië, Oostenrijk en Italië. In 1924 lijkt de kans op een aanval van de geallieerden tegen de Bolsjewieken voorgoed verkeken. Frankrijk laat de handelsbelangen prevaleren en erkent de Sovjet-Unie. Nederland doet dat niet; koningin Wilhelmina zag in de Sovjets de moordenaars van de tsaar, haar familie. Poustochkine houdt zich met goedkeuring van de Nederlandse regering bezig met 'de afwikkeling der zaken van het voormalig Russisch gezantschap'; De Bach raakt werkloos.

De gewezen diplomaat verkeert in grote onzekerheid over zijn eigen toekomst, maar voelt zich tegelijkertijd verantwoordelijk voor het lot van zijn vaderland. Dat blijkt uit de varentwintig dikke cahiers die uit een van de koffers tevoorschijn kwamen. Om zijn onzekerheid te bezweven, zoekt hij samen met Antoinette zich toevlucht tot paranormale contacten, een populaire bezigheid in die tijd. In seanceboeken noteerden ze bijna veertig jaar lang de bijna dagelijkse verslagen van hun gesprekken. Vanaf het eerste deel in 1924 schrijft De Bach in een wat schools handschrift zijn vragen in het Engels of Russisch, Antoinette geeft met potlood in grote hanepoten de antwoorden van gene zijde.

Do you hear me well?

Yes, (...)

What ought good Russian patriots to do now?

All must have patience, time of action will come.

How will they know that time?

Events will prove this.

What about our personal money difficulties?

It is not of serious importance for the future.

Ze bevragen hun beschermengel op stations, tijdens een bootreis, op ieder willekeurig tijdstip. Al is deze bij monde van Antoinette niet altijd beschikbaar. Nu eens is hun raadgever 'te ver weg', dan weer 'moe' of van hen 'afgesneden'. Desgevraagd maakt hij zich bekend als 'een vriend die aan het Oostenrijkse

front is gesneuveld'. Hij reist op hun verzoek regelmatig naar de Sovjet-Unie, constateert vooral ellende onder de bevolking en maant tot kalmte en geduld.

Enkele brieven en artikelen maken duidelijk hoe het paar de Tweede Wereldoorlog is doorgekommen. In een brief aan haar vader van 20 januari 1941, schrijft Antoinette vanuit Parijs dat ze als statenlozen – toen Rusland in de Sovjet-Unie veranderde verloren De Bach en zijn echtgenote hun nationaliteit – niet naar Nederland kunnen komen. Ze vertrekken naar Amerika waar Harry 'verschillende portretbestellingen' heeft bij 'jofele' vrienden. Een slordig uitgescheurd artikel uit de *Washington Herald* doet in januari 1942 verslag van het leven van 'diplomaatkunstenaar' De Bach, die de 'scene' van dat moment in pastel vastlegt. Na twintig jaar diplomatieke dienst, zo stelt de krant eenvoudig, 'besloot de distinguished kunstenaar en wereldreiziger de oude meesters in de Europese musea te bestuderen en de rest van zijn leven aan de schone kunsten te besteden'.

In het dienstbodekamerijtje op de zolder van Museum Van Loon staan tussen de dozen twee pastels van de honden Sheila en Wippy en een door de tijd aangetast, vervaagd portret van Antoinette. Philippa van Loon weet dat het paar niet van zijn werk kon leven en Antoinette kwam uit een verarmde tak van de familie. „Ze waren afhankelijk van donaties van familie en vrienden. Mijn vader was hun hoofdsponsor. Ze reisden omdat ze nu eenmaal geen vaste verblijfplaats hadden. Tante Netje had vrienden met grote landgoederen en kastelen waar plaats genoeg was om haar en haar hutkoffers te herbergen.”

De seanceboeken hebben geleid tot de 'bedinstallatie' op de logeerkamer van oom Harry en tante Netje. Handgeschreven teksten zijn in geborduurde vorm weergegeven; de bedden zijn met draden, de paranormale geest, aan elkaar verbonden. Aan de wand hangt een portret waarop de excentrieke, bejaarde jonkvrouw zo lijkt weggelopen uit de frivole wereld van Toulouse Lautrec. Conformisme was haar vreemd: ze knipte haar haren kort en in een boek over de damesliefde zijn vele zinnen onderstreept en van uitroptekens voorzien. Op het titelblad noteerde ze een citaat uit het boek: 'Een kind is een verpest seizoen.'

Na de dood van haar man in 1963 heeft Antoinette niet meer geschreven. Het was kennelijk niet meer nodig. Ze is blijven reizen tot haar dood, vertelt Philippa: „Wat moest ze anders?” Eind november 1981 kregen haar ouders een telefoontje. „Ze lag ziek in haar vaste Hôtel Duminy in Parijs. Mijn moeder heeft haar opgehaald. Na een nacht in een ziekenhuis in Den Haag is ze overleden, vermoedelijk aan longontsteking.”

Antoinette van Loon voelde zich vrij om haar leven lang op haar familie terug te vallen. De Bach heeft zich altijd schuldig gevoeld tegenover zijn vaderland, schrijft hij in zijn memoires die ook uit zijn koffer tevoorschijn kwamen. Hij voelde zich machteloos, nutteloos. Het drama van de honderdduizenden Russen in exil: ze hadden hun vaderland in de steek gelaten. In de koffers van Antoinette was het een puinhoop, maar de brieven, foto's en documenten van De Bach waren keurig geordend.

Het laatste seanceboek begint op 27 december 1962 op de logeerkamer aan de Keizersgracht. Het bevat opnieuw vele krantenberichten over ontmaskerde Sovjetspionnen in het Westen. Chroesjtsjovs belofte van een nieuwe grondwet ter vervanging van die van Stalin en de toelating van nucleaire wapenspecities op Sovjetgrondgebied. 'Ongelofelijk stom', meende De Bach, om geloof te hechten aan de openheid van Chroesjtsjov. Hij verzucht: „Ik ben 81, op een afstand van vier uur vliegen van Moskou en het uur van mijn terugkeer naar huis is nog steeds niet gekomen!” Antoinette zal haar rol als vertolker van hun beschermengel tot zijn dood later dat jaar blijven vervullen. „Er zullen nieuwe mensen komen en nieuwe ideeën het licht zien.” De Bach zou het niet meer meemaken.

Met dank aan Paul Poustochkine voor het openstellen van het archief van zijn grootvader en Otto Gooiker voor vertalingen van de memoires. *Seek & Hide*, t/m 12 juli in Museum Van Loon, Keizersgracht 672, Amsterdam, www.museum-vanloon.nl.